

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

פרשת נח

גיטין פח. - צ: ב"מ ב. - ב:

תחזור עטרה ליושנה ויעלו ישראל לרגל, אך הרעה הזאת של גזרת השביה היתה לעשרת השבטים, שהם ראו שביטל הושע הפרדסאות ועכ"ז לא עלו.

פח. אמר הקב"ה אותן שנים שלא עלו ישראל לרגל ילכו בשביה.

בפי אהבת איתן להע"י [מבעל מצפ"א] הקשה, היכן מצינו עונש גדול כזה בשביל ביטול עשה. וי"ל דזה מרומז בתורה, דגבי מצות ראייה כתיב [שמות ל"ד, כ"ד] ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות וגו'. מכלל דאי לא יעלה, יחמוד.

פח. חרש, שבשעה שפוחחין נעשו הכל כחרשין.

כחרשין שלא שמעו תורה מעולם, ויש לפרש נעשין הכל כחרשין שלא שמעו את דבריהם, מתוך שאין שום אדם יכול להשיב על דבריהם, א"נ מתוך (שיכולין) [שאין יכולין] להבין את דבריהם מתוך עמקן. עכ"ל היד רמ"ה בסנהדרין [לח.].

פח. שהקדים שתי שנים ל"ונושנתם".

כ' בס' בניהו, נמצא שהגלם בתתן לטובתם, ובזה פירשתי בס"ד רמז הכתוב "ותתן לי מגן ישעך" [תהלים י"ח ל"ו], ר"ל, מה שהיה הגלות בתתן זהו מגן ישעך, שבזה לא נתקיים בהם ואבדתם. ונראה הצדקה הזאת [עשה] עמהם בזכות [התורה] שנקראת טוב וכו', וידוע בבניה יש חמשים שערים, וא"כ התורה נפקא מן חמשים שערים, צא וחשוב חמשים פעמים "טוב" עולה תת"ן.

פח. בתוד"ה ודלמא. ואין נראה, דלר"נ דאמר חוזר ומגרש בו, מאי איכא למימר.

וז"ל הרמב"ן, הכי פירושו, שמא מתחילה אמר לסופר כתוב גט לאשתי וכתב חציו, ונמלך בעל וחוזר בו ומנעו מלהשלים הגט ונתבטל שליחותו, וכשחזר אח"כ ואמר לו השלם אותו הגט, לא עשאו שליח אלא לחצי גט ולא ניתן לגירושין, ובין למ"ד אינו חוזר ומגרש בו ובין למ"ד חוזר ומגרש בו, הכא בטל לגמרי.

וכ' ע"ז הר"ן, לא ידעתי למה פסול בכך, דכשם שהבעל יכול לכתוב ולהמלך ולחזור ולכתוב שהרי לא שמענו פסול בכך, למה לא יהא רשאי למנות שליח לחצאין, וכ"ת שליח שאני מדאמרינן בפ' כל הגט [כט:] והא שליח שלא ניתן לגירושין הוא, זה אינו מן השם, דהתם היינו טעמא משום דכיון ששליח זה אינו יכול לגרש, כך אינו יכול לעשות שליח אחר שיגרש, אבל הכא בעל עצמו למה לא יהא רשאי לעשות הסופר שליח לחצאין. ולי נראה דהכי פרכינן, וליחוש שמא נמלך בעל וביטל שליחות הסופר,

פח. ת"ר חניכת אבות בגיטין עד י' דורות, רשב"א אומר עד ג' דורות וכו'.

כ' המאירי במתני', שצריך להזכיר שמו ושם אביו כדי לברר הענין, ואם כתב שמו וכינוי משפחתו, דיו, כענין כינויין הרגילים בספרד פלוני אבן כך או אבן כך, שאינה על שם ראש משפחה, אלא כינוי כללי לכל המשפחה. ונחלקו בגמ', חד אמר עד עשרה דורות, כלומר אע"פ שעברו עד עשרה דורות שלא נקראו באותו השם, אא"כ עברו עשרה, וחד אמר שלשה, כלומר שכל שעברו שלשה דורות שלא נקראו באותו כינוי, אינו כלום, וכן הלכה.

וי"מ חניכתו וחניכתה, כגון שמתייחסים לראש משפחה ומחברים אותו ראש משפחה לעולם על שמו ומניחים שם האב, כגון שיאמר אבן ראובן אבן עזרא, ואמר עד עשרה דורות, כלומר אע"פ שעברו עד עשרה דורות מאותו ראש המשפחה, וחד אמר שמשיעברו שלשה דורות אינו כלום, אא"כ חזר לכנוי כללי על כל המשפחה, שכל שהוא כינוי כללי דיו בכך אפי' לאלף דור. וזה עיקר. וכ"כ הראב"ד בהשגותיו להרי"ף וז"ל, לפי שצריך לייחס שמו ושם אביו בגט כדי לברר הדבר, ואם לא כתב שם אביו אלא שם אבי המשפחה, כגון מאיר אבן זבדו ויוסף אבן פשקיר, הם כאילו כתוב שם אביהם, וכשר אפי' הרחיקו עד עשרה דורות. ורשב"א אומר עד שלשה דורות ותו לא, שכבר נתיישן זה השם ואינם מתייחסים עוד עליו וכו'. וכ"כ בתוס' ר"ד.

וז"ל הריטב"א, חניכת אבות בגיטין וכו', פירוש חניכת משפחה, ופירושו בתוס' שאם נקראו אבותיו באותה חניכה עד עשרה דורות, זו היא חניכה דאמרינן דאם כתבה בהכי סגיא, ורשב"א אומר עד עשרה דורות. ומיהו להאי פירושא לא א"ש לישנא דמכאן ואילך, דהכי הו"ל, פחות מכאן פסול. ואית ספרים דלא גרסי ליה כלל. ומיהו לספרים דגרסי לה נראה דלא קשיא, דתנא מלמעלה למטה קחשיב. ויש שפירש דה"ק, דאע"פ שנפסקה אותה חניכה שלא נקראו באותה חניכה, אם לא נפסקו עשרה דורות, כותבה בגט וכשר, ורשב"א אומר עד ג' דורות, אבל מכאן ואילך פסול. ולא נהירא.

פח. אותן פרדסאות שהושיב ירבעם על הדרכים וכו' בא הושע וביטלן, ואעפ"כ לא עלו ישראל לרגל, אמר הקב"ה וכו'.

כ' בעיין יעקב, עיין בש"ס סוף תענית דחד אמר מפני מה קבעו יו"ט לט"ו באב, לפי שבו ביום ביטל הושע אותן פרדסאות שהושיב ירבעם, ואע"ג דלפי סוגיא זו היה זו רעה לישראל, מ"מ הצדיקים וחכמי הדור שלא נתעכבו לעלות לרגל, קבעו ליו"ט, אע"פ שרשעי בני עמנו לא עלו ונחשב להם לרעה, מ"מ נקבע ליו"ט. ובבן יהודע כ' ע"ז דאינו מחוור, ונראה דמעיקרא אין כאן קושיא, כי היו"ט עשו אותו בירושלים ששם היו הסנהדרין ושם היה קידוש החודש וקביעות המועדים, כי חשבו דודאי

ואח"כ כשנתרצה לגרש לא חשש הסופר (שעשאו) [שיחזור ויעשהו] שליח, אלא השלים את הגט על דעת הראשונה.

פח. בתוד"ה ודלמא. א"נ אפי' כר"מ ואימליך קודם שם האיש והאשה.

וביאר המהרש"א, דלר"מ דבעי מוכיח מתוכו, על כרחך בלאו שמותיך שוין איירי, דאל"כ בנכתב לשמן נמי פסול, אלא דאיירי באימליך קודם שם האיש וכו'. ולא כר"מ ממש איירי, דהא ר"מ לא בעי כלל כתיבה לשמה, אלא כמאן דסבר בהא כר"מ, ובענין לכתוב לשמה סבר כר"מ, ואיכא מ"ד בפ"ק דבעי כתיבה לשמה כר"מ ובעי נמי חתימה לשמה כר"מ.

ובהגהות מצפ"א כ', לכאון דבריהם אינם מובנים, דלר"מ מאי איכפת לן כלל מאי דאימליך, הא איהו לא בעי כתיבה לשמה. וראיתי שהרגיש המהרש"א ונדחק. אבל באמת דבריהם א"ש ע"פ מה שכתבו לעיל בסוף פ' התקבל [סו: בד"ה הא] דהיכא שצוה לכתוב מודה ר"מ שצריך לעשות ציווי ולא סגי במצאו באשפה.

פח: שלא כדין פסול ופוסל.

וכן פסק הרמב"ם [בפ"ב ה"כ], ומסיים בה, הואיל וישראל אנסוהו יגמור ויגרש. וביאר המאירי, לא שנכופהו בכך, אלא שיתנו לו עצה בכך, הא כל שבדרך אונס, מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל וכו'. ויעו"ש שאם נתרצו לכנוס צריכה קידושין.

וכ' הט"ז [סי' קל"ד סק"ט], נ"ל דה"ה נמי שיש לה עוד חומרא, שאם קדשה אחר, שצריכה ממנו גט מדרבנן, דהא אמרינן במסקנא וכו' גזרינן אטו כדון דישאל כמו שפירש"י גזור רבנן לפסול בכהונה משום דמיחלף בכדון דישאל, דאתו למימר ישראל שיעשוהו כדון לא פסיל וההוא גיטא מעליא הוא, א"כ ה"ה לענין שצריכה גט משני לכתחילה, דאתי למיחלף בכדון דישאל. אלא שיש חילוק, דשאני חומרא דפסול כהונה דמצינו פעם אחת שאפי' במידי דאינו גט כלל אפי' לחומרא, דהיינו במגרשה ואמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם, דמ"מ הוי ריח הגט ופסולה לכהונה וכו', על כן גם בזה החמירו לגזור בו אטו כדון דישאל, משא"כ בשאר חומרות דלא מצינו בהם רק במידי שיש צד לומר דהוה כן מעיקר הדין, לא גזרו בהן כאן, כיון דלא הוי גט כלל וכו', ועל כן אם קדשה אחר א"צ גט משני. ולענין מעשה צ"ע בזה. [ועיקר דבריו לענין כדון בעכו"ם, כמבואר בלשונו, יעו"ש, אבל הב"ש [סק"י וסק"ג] הביא דבריו גם לענין שלא כדון בישאל].

וז"ל הר"ן, ותמינהי כיון דאמרינן דכדון בעכו"ם מיחלף בכדון דישאל, נימא שאם נתגרשה בכדון דעכו"ם ובא אחר וקדשה, ניחוש לקידושין אטו כדון דישאל, וכ"ת ה"נ, א"כ דגזרינן עכו"ם אטו ישראל, נגזר נמי ישראל אטו עכו"ם ונימא דגט המעושה בישראל כדון לא יהא כשר, דילמא אתי לאכשורי בכדון דעכו"ם. ונ"ל דאע"ג דאמרינן דכדון בכדון מיחלף, לא מיחלף ממש קאמרינן, דלגבי ישראל מידע ידעי דכדון ישראל וכדון עכו"ם לא דמי אהדדי, ואפ"ה לגבי כהונה מיחלף דאי אמרינן דכדון דעכו"ם שלא יפסול לכהונה, מימר אמרי ש"מ שאין שום גט מעושה אפי' בישראל פסול לכהונה, דאם איתא דפוסל, בעכו"ם ריח הגט מיהא הוי, שהרי אפי' שמץ גט פוסל בכהונה, אלא ודאי אפי' מעושה בישראל אינו פוסל, ואפי' ידעינן שהוא כשר, אפשר שיטעו לומר שלא פסלה תורה גרושה לכהן אלא היכא דאיהו מפיק לה מפני כבוד כהונה, אבל במעושה דאיהו מפיק ליה, נהי דכשר אינו פוסל, או שמא יטעו לומר דאינו כשר ונפקא מינה חורבא לכהונה, ולעלמא נמי שאם קדשה אחר לא יחושו לקידושין.

פח: אמר רב משרשיא דבר תורה גט מעושה בעכו"ם כשר וכו'.

כ' בתוס' רי"ד, פי' כיון דאמרינן [ב"ב מז:]: אגב אונסיה גמר ומקנה, אישתכח דגיטא מעליא הוה, ונהי דחכמים אמרו דליהו פסול שלא תנישא בו, אבל היא יוכלו להכשירה לכהונה, ואסיקנא אלא הא דרב משרשיא ברותא היא וכו', אלא מדין תורה הוא פסול, וטעמא דמילתא כדאמרינן בפ' חזקת הבתים [מתח.]. דהיכא אמרינן גמר ומקנה, דוקא בחיבי עולות ושלמים דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה, וגבי גט נמי דמצוה

לשמוע דברי חכמים, והילכך גמר ויהיב בכל לב, אבל היכא דגוים אנסי ליה דאין מצוה לשמוע דבריהם אפי' כדון, דרחמנא אמר לפנייהם ולא לפני גוים, אע"ג דאמר רוצה אני, לא גמר ויהיב בכל לב. [אמנם משמעות ד' רש"י [בד"ה מיפסל ובד"ה בדותא] דטעמא דרב משרשיא משום דס"ל עכו"ם בני עשוויי ניהו].

פח: א"ל והא אנו הדיוטות אנו וכו'.

כ' בהגהות חש"ל, הדברים מתמיהין לכאון, דמה בכך דהוה הדיוט, דהא אפי' בגט שהיו מעשיין אינו גט עד שיאמר רוצה אני כדאיתא בב"ב [מתח.], ומטעם דודאי גמר בלבו לגרש בלב שלם משום דמצוה לשמוע דברי חכמים וכו', וא"כ מה בכך דאנו הדיוטות אנו, מ"מ בודאי גירש בלב שלם משום דמצוה לשמוע דברי חכמים, דאטו חכם דלאו סמוך לא מקרי חכם, [א"ה, עיין בתוס' רי"ד דגם תקנת הגאונים במורדת לכופו ליתן גט, מצוה לשמוע דברי חכמים היא, ומתרצה מחמת זה], ועוד, דאטו כו"ע דינא גמרי דצריך לזה ב"ד סמוכין. ואולי דאינו מקשה דיהא הגט פסול, אלא מקשה על עיקר העישי, דכיון דאינו סמוך אסור לעשות כן לכתחילה.

ועוד י"ל דכיון דאסור לעשות כן, הוי כגט מעושה שלא כדון והגט בטל באמת ואף דאמר רוצה אני, דהא הדבר פשוט בגט מעושה שלא כדון, אף דהבעל לא ידע שהוא שלא כדון וסבור שהיה כדון ואמר רוצה אני, מ"מ הגט בטל מטעם דאילו היה יודע שכפוהו שלא כדון לא היה מתרצה, וה"ג דכוותיה, דאילו היה יודע שאין בכוחם לכפות לא היה מתרצה. ומיהו לא דמיא להתם כלל, די"ל דהכא שאני דמ"מ איכא בזה משום מצוה לשמוע דברי חכמים, דהא מ"מ הם מצוים לו פי הדין שכתוב בתורה, דהא באמת הוא מחויב לגרש. ולכן מחוורתא כתירוץ הראשון.

פח: לפנייהם ולא לפני עובדי כוכבים, דבר אחר, לפנייהם ולא לפני הדיוטות.

כ' הפנ"י, לכאון משמע דמאן דדריש לפנייהם ולא לפני גוים, על כרחך הדיוטות בני עישי ניהו, מדאיצטרך למעוטי עכו"ם, א"כ מאי מקשה אביי לרב יוסף מהאי ברייתא, הא איכא למימר דרב יוסף ס"ל כלישנא קמא. אמנם לענ"ד נראה דאין כאן פלוגתא כלל, דמאן דדריש לפנייהם [למעוטי עכו"ם], היינו לענין דינייני ונידונין, שאם בא גוי לפני דיניי ישראל, אין יכולים לדון באותן הדיניי, משא"כ בהדיוטות לא מימעטו אלא מדיניי, ושלא יהיו הם מעשיין ע"פ עצמן, משא"כ מנידונין לא מימעטו.

פח: אנו שליחותיהו קא עבדינן וכו', כי עבדינן שליחותיהו, במילתא דשכיחא וכו'.

כ' הרשב"א, עיקר טעמא דעבדינן שליחותיהו, משום שלא תנעול דלת בפני לוויין כדאיתא בסנהדרין [ג.], וגיטין נמי דומיא דהודאות והלואות ניהו, דאי לא, לא מינסבן לגברי והוון להן בנות ישראל עגונות. וע"ע בדבריו ביבמות [מו: ד"ה דלמא, הו"ד בהגהות חש"ל כאן]. דהא דעבדינן שליחותיהו בגיטין וקדושין, הוא משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, וכן במזמן הפקר ב"ד הפקר. [וכ"כ הרמב"ן שם מתחילה, [והובאו כל דבריו לקמן ע"ד תוד"ה במילתא], אמנם בסו"ד כ', ואפשר דמן התורה אפי' הדיוטות דנין בשליחותיהו דמומחין].

פח: בתוד"ה ובעובדי כוכבים. אין לפרש דאפי' בענין זה רוצה לומר דבעכו"ם פסול וכו', דאטו מומחין עצמן יחבטו וכו', אלא כמו שפיר"ת וכו'.

וז"ל הר"ן, ורצה ר"ת ז"ל לפרש, דכי קאמר ובעכו"ם חובטין אותו קאי אמאי דקתני ובעכו"ם פסול, דאפי' באותו ענין שאומרים לו עשה מה שישראל אומר לך פסול. והקשו עליו, דאטו לאביי דהוה [אצ"ל דהוה] ס"ל דלא אמרינן שליחותיהו קא עבדינן וכו', וכי היה סבור אביי דבארץ ישראל לא יכול לחבט אלא המומחה. [ושב חזר בו [ר"ת] ופירש וכו' [כמש"כ תוס' בשמון]. ל' הרא"ש סי' י']. ולי נראה מהא לא איירא, דנהי דאביי לא הוה ס"ל דמסתמא שליחותיהו קא עבדינן, כשהמומחים עושין שליח בפירוש אפשר דהוה מודה. וביאר הב"ח בהגהותיו וז"ל, פי' ולעולם בכלל משפט הוא, ולכך בעכו"ם שלא היו בכלל לא מהני, אפי' שהמומחה

מצוה להם. אבל לפי המסקנה [ר"ל מאי דמסיק הר"ן כתוס' מכח הירושלמי], החיבוט והכפיה לאו בכלל משפט הוא.

פח: בתוד"ה ולא לפני הדיוטות. וי"ל דכלל דפ' בא סימן באיש איירי וכו'.

כ' הגרא"ו בקובץ ביאורים [אות ס'], כוונתם אבל אשה אע"פ שכשרה לדון פסולה להעיד. וקשה לי, הא מבואר לעיל [ה:]: דאשה פסולה לדון, [דקאמר] זימנין דמיינתא ליה איתתא וסמכי עליה, ופירש"י ז"ל אי מכשרת בשנים, זימנין דמיינתא ליה אשה, וסמכינן עליה לאכשורי נמי בשנים, ואשה לא חזיא לאיצטרופי בהדיהו לתלתא, עכ"ל, הרי בהדיא דאשה פסולה לדון. וצ"ל לפי תירוצם זה דגרסי לעיל כגירסת הר"ן זימנין דמיינתא ליה האשה עצמה, והיינו המתגרשת בעצמה, וכדתנן האשה עצמה מביאה את גיטה, ופסולה משום בעל דבר ולא משום אשה. והתוס' שכ' לעיל דגרסינן זימנין דמיינתא ליה איתתא, אזלו לתירוצם השני הכא דבאמת אשה פסולה לדון.

פח: בתוד"ה אי הכי. וא"ת והא מצינו בכמה מקומות שהיו דנין גזלות וחבלות וכו'.

והריטב"א כ', שמעתי בשם ר"ת, דלא אמרינן היכא דהגזלה קיימת, ואפ"י דאין הגזילה קיימת, אלא כשגזל הדבר מידו ממש כעין ויגזול את החנית מיד המצרי, הא לאו הכי עבדינן שליחותיהו, דשכיחי. והתוס' ר"ד כ', לא גרסינן גזילות, דגזילות ה"נ דעבדינן שליחותיהו ודנין אותן בבבל ובכל בתי דינין, אלא קנסות וחבלות גרסינן. וז"ל הנימוק"י ריש פ' החובל בשם הרא"ש, אנו לא אמרינן התם דגזילות לא שכיחי אלא בגזילה גמורה כעין ויגזול את החנית מיד המצרי דלא שכיחא, אבל שאר גזילות וכו', הני ודאי שכיחי, וגובין אותן בבבל, ואפ"י כעין "ויגזול" לא אמרן אלא לענין תשלומין כגון שאין הגזילה קיימת וכו', אבל אם היא קיימת, מחייבין אותו להחזיר, ואין מניחין אותו לעבור על דברי תורה.

וכ' ע"ז הקה"י [סנהדרין סי' א'], לכאן הלא גם באין גזילה קיימת קעבר על דברי תורה שאינו משלם דמיה. וי"ל ע"פ מש"כ השעה"מ והאמרי ברוך [סי' ל"ד] דבתשלומי דמי גזילה אינו מקיים מצות והשיב, רק חיוב ממון בעלמא וכו'. [ועיין בדבריו במכות [סי' י"ג אות ב'] שכ' דהיא פלוגתא דרבוותא]. עוד י"ל ע"פ מש"כ המשובב נתיבות [בסי' ג'] דאע"פ דכל לאפרושי מאיסורא א"צ ב"ד וכו', מ"מ לקיום מצות עשה אין דין כפיה אלא בב"ד מומחין וכו', [יעו"ש ראיותיו], וא"ש הא דבאין גזילה קיימת אין כופין מדין לאפרושי מאיסורא אפ"י את"ל דגם באין גזילה קיימת איכא עשה דוהשיב.

פח: בתוד"ה במילתא. ומה שאנו מקבלים גרים וכו', אור"י דעבדינן שליחותיהו, דחשיב כשכיחא.

וז"ל הרשב"א, וא"ת והיאך מקבלים גרים בזמן הזה, דהא בעי שלשה כדאיתא ביבמות וכו', והא נמי מילתא דלא שכיחא היא, וכדאמרינן לעיל [פה]. גירות לא שכיחא. י"ל דהא נמי תקנה הוא כתקנת הודאות והודאות וכו'.

וז"ל הרמב"ן ביבמות [מו: בד"ה ובעי], וקשיא לן כיון דגר דצריך שלשה משום משפט דכתיב ביה, ליבעי נמי מומחין, שהרי אפ"י עשרה והן הדיוטות שדנו אין דיניהם דין מן התורה, וליכא למימר משפט דכתיב ביה אסמכתא דרבנן היא, דהא מכאן אמר ר' יהודה [שם מו.]. נתיייר בינו לבין עצמו אינו גר. ואיכא למימר מדאורייתא הכי נמי, אלא אנו שליחותיהו קא עבדינן, מידי דהוה אגטי דמעשינן ואקידושי דדיינינן בהו משום שליחותיהו כדאיתא בפ' המגרש. ולא דאיק, דשליחותא דהדיוטות משום תקנתא דרבנן, וגבי קידושי וגיטין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, אבל גבי גר, היכי מנסבינן ליה בת ישראל. [וכן כל שאר דיני דת משה ויהודית. ל' הרשב"א שם]. ואפשר דגר צריך שלשה גמרא, ומשפט כתיב ביה אסמכתא, וכי גמירי, שלשה גמירי מומחין לא גמירי. ואי קשיא למאי דאמרינן דבעינן מומחין, בזמן הזה דליכא מומחין בעוונות, היכי מקבלינן גרים, איכא למימר נפקא לן מהיכא דנפקא לן הרצאת דמים, דגרסינן בפ' ארבעה מחוסרי כפרה [כריתות ט.], אלא מעתה האידנא

דליכא קרבן לא נקבל גרים, אמר רב אחא בר יעקב "וכי יגור אתכם גר או אשר בתוכם לדורותיכם" כתיב [במדבר ט"ו, י"ד]. ואפשר דמן התורה אפ"י הדיוטות דנין בשליחותיהו דמומחין.

פח: ובלבד שלא יהא שם אמתלא.

ופירש"י משל וטעם. וכן פירש בכתובות [כב:]. וכ' במלאכ"ש כאן, נראה שהוא ז"ל מפרש אמתלא כמו מתלא, שהוא תרגום של משל. [והרע"ב העתיק ל' רש"י והשמיט תיבת משל]. והרשב"א בכתובות כ', כלומר טענה הניכרת שהיא כדאי להסמך עליה. [ואולי פ"י דאמתלא לשון תליה, שאפשר להתלות ולסמוך עליה]. ועיין בתפא"י כאן שכ', ופ"י תיבת אמתלא, י"א דר"ל אמת לא, וי"א דר"ל שדרך משל היה הדבר.

פח: והא אמר רב אשי כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה, הכי קאמר וכו'.

כ' הראב"ד בהשגותיו להרי"ף, אני תמיה, למה הוצרך לזה הדוחק, ולמה לא אמר אם היא בחזקת אלמנה ויצא עליה קול שהיתה מגורשת, אסורה לכהן, דקלא דקמי נישואין היא. וכ' הריטב"א, ואיכא למימר דלא משמע ליה הכי, משום דהיינו רישא ותרתי למה לי בקידושין ובגירושין, לפיכך משמע ליה דבנשואה עסקינן וקשיא ליה אמאי אסרינן לבעלה, [וכ"כ הרמב"ן והרשב"א]. א"נ דאפ"י בהאי קלא דקודם נישואין לא הויה כלום, כיון דאתיא להוציא אשה מחזקתה, וכדמשמע לקמן [פט.]. גבי בעולה אין חוששין לה משום דאתיא להוציא מחזקתה.

פח: פט. מקודשת ומגורשת, הרי זו מגורשת.

ופירש"י ומותרת לכל. וכ' הראב"ד בהשגותיו להרי"ף, מ"מ אסרה לכהן. וכ"כ הרמב"ם [בפ"י מהל' איסורי ביאה ה"כ], והטור [בסי' ו', ובסי' מ"ו]. [אמנם בקיצור פסקי הרא"ש [סי' י"א] כ', ואם יצאה הקול שנתקדשה לפלוני וגרשה, אין חוששין לאסרה לכהן, אבל חת"ס הגיה דצ"ל אין חוששין לאסרה לכל, ומכהן לא הזכיר כלום, עכ"ל, יעו"ש]. והר"ן פ"י כן הא דקאמר ה"ז מגורשת, ואסורה לכהן ומותרת לעלמא.

וכ' הפרישה [סי' ו' סק"י], דאסורה אפ"י לכהן זה שיצא הקול עליו שקידשה וגירשה, אסורה לו אח"כ לחזור ולקחת אותה, דאין כאן קול שלאחר נישואין, שהרי הקול הזה שיצא עליה שהיא מקודשת, אותו הקול נמי הודיע שחזר וגירשה, נמצא שלענין אם ירצה ליקחנה, קול דקודם נישואין הוא. וכ"כ הב"ש [סק"י] דאם יצא ב' קולות בפעם אחת, אסורה לי[נ]שא לזה אם הוא כהן, דלדידיה הוי קול קודם נישואין. אמנם בהגהות התו"ט להטור כ', דמש"כ הטור דאסורה לכהן היינו לכהן דעלמא, אבל לבעל אם הוא כהן לא, דממ"נ אם הקידושין אמת, הוי הגירושין קלא דתבר אירוסין ואין חוששין, ואם אינו כן, אין בגירושין כלום, ומה לי ששני הקולות באין כאחד, מ"מ י"ל ממ"נ. והיינו טעמא דרש"י אסברה להתירה לעלמא, ולא לאוסרה לבעלה הכהן כסברת המקשה דאיסור אבעלה קאי, משום דלבעלה אין לאסרה מכח ממ"נ.

ועיין בחת"ס שפ"י בכונת רש"י, דר"ל דמפסול כהונה לא נזכר בש"ס, ונ"ל דמותרת גם לכהונה לכשימות זה משום ספק ספיקא, דילמא קול הקידושין שקר ומותרת לכל, ודילמא קול הגירושין שקר ומותרת לכהונה עכ"פ אחר מיתת הראשון. ואולי י"ל, כיון שהתרנו אותה לעלמא מחמת שוברו של הקול היינו הגירושין, שוב גם כשימות אותו הראשון שיצא עליו קול קידושין אסורה לכהן, שכבר החזקנו הגירושין, והוא גרוע מספק ספיקא, שלא נולדו שני הספיקות כאחת.

פט. מ"ט קול ושוברו עמו.

כ' הרמב"ם [בפ"י מהל' גירושין ה"כ], אם יצא שמה בעיר מקודשת והוחזק הקול בב"ד וכו', ואח"כ יצא עליה קול שנתגרשה מאותן הקידושין, הרי זו מגורשת, שקול אסרה וקול התירה. והראב"ד השיגו, וכ' דלא נראה כן בגמ' אלא כשיצאו שני הקולות ביחד, שהוא קול ושוברו עמו. והרמב"ן הסכים לדעת הרמב"ם.

וכ' ע"ז הרשב"א, ולא הבנתי טעמא, דהא משמע דרבה בר רב הונא הוא דקאמר הכי ודחאה ר' יוחנן, וכדאמרין בסמוך לאפוקי מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפי' מכאן ועד עשרה ימים, קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא, הא אמרו לא הויא אמתלא, ופירש"י ז"ל לא גמרו את הדבר להוציא קול מקויים אלא הוציאו שובר עם הקול, כגון נתקדשה פלונית בספק, הוא דהויא אמתלא, אבל אם גמרו את הדבר ואמרו מקודשת היא, ומאחר שיצא הקול הוסיפו אמתלא, אינה כלום וכו'. ואפשר לומר דהיינו דוקא באמתלא, כגון באומר נתקדשה אלא שעל תנאי היה, בכי הא הוא דבעינן שיצא שוברו עמו, [שהאמתלא היה לבטל עיקר הדבר, ל' הרה"מ שם], אבל ביצא עליה קול שנתגרשה, דעכשיו אין קול זה מבטל הקול הראשון, ואיתיה להאי ואיתיה להאי, דלבתר שנתקדשה קידושין גמורים אומר שנתגרשה גירושין גמורין, בכי האי אפי' מכאן ועד עשרה ימים.

פט. יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה.

רש"י ותוס' פירשו לענין לפסלה מן הכהונה, [לרש"י כשיצא לה שם מזנה עם פלוני הפוסלה, ולתוס' אפי' בסתמא]. והריטב"א הביא מחלוקתם, וכ' עוד, ורבינו נר"ו פירש יצא עליה שם מזנה בעיר אין חוששין לאסרה על בעלה, משום דאמרין דפריצותא בעלמא הוא דחזו בה, ודוקא משום האי טעמא, הא לאו הכי חיישין, ואע"ג דאמר רב אשי דכל קלא דבתר נישואין לא חיישין ליה, הני מילי כשמוציאין קול שנתגרשה, דקול זה בא לסתור נישואין, אבל להא חיישין ליה, אי לא משום דאמרין דדילמא פריצותא בעלמא הוא דחזו בה. וצ"ע.

וכ' הראב"ד בהשגותיו להרי"ף [וכ"כ המאירי], א"צ לומר שאין ב"ד אוסרה עליו, אלא אפי' למי שמחמיר על עצמו, אינו צריך לו להחמיר על זאת, מ"ט פריצותא בעלמא הוא דחזו לה, ודלא כר"מ ור"ע דאינהו מחמירי בקלא דפריצותא למי שמחמיר על עצמו, אבל ר' יוחנן בן נורי לא צריך, ואם בא לשאול, אומרים לו אין אתה צריך להחמיר בזאת משום דבר ערוה, ור"מ ור"ע דאמרי תצא, נותן לה כתובה ויוצאה, לפי שאותן היוצאות בלא כתובה משום פריצות, כבר נתפרשו במשנה בכתובות [עב]. ואין מוסיפין עליהן אלא כיוצא בהן.

פט. מה להלן דבר ברור אף כאן דבר ברור.

כ' הרמב"ן, קשיא ליה לר"ת הנזכר ז"ל, לר' יוחנן בן נורי לית ליה הא דתנן [כתובות עב]: ואלו יוצאות שלא בכתובה, העוברת על דת משה ויהודית. [והרשב"א הביא קושיא זו בשם הראב"ד]. ולאו קושיא היא כלל, שאע"פ שיוצאת שלא בכתובה שלא נהגה כמנהג הצנועות, אינה אסורה לו בשביל כך, אלא מצוה עליו לגרשה לבעל נפש, כדאמר לקמן [צ]. זו מדת אדם רשע וכו', וצריכה התראה לה להפסיד כתובתה, ואפי' בתר התראה אינה אסורה לו, דקיי"ל [סוטה כה]. עוברת על דת שרצה בעלה לקיימה מקיימה, חוץ ממי שקינא לה בעלה ונסתרה, דקיי"ל אע"פ שמחל על קינויו לאחר סתירה אינו מחול, ואפי' לר"מ אינה נאסרת בדת יהודית, שאם יצתה בקלתה לשוק אינה נאסרת ואע"פ שהיא עוברת על דת יהודית.

פט. אלא כדי שיאמרו פלוני מהיכן שמע מפלוני וכו'.

כ' הרשב"א, אפי' בדאיכא קמן ראובן ושמעון, ואומר האחד אני שמעתי מלו, והאחד אומר אני שמעתי מיהודה, דהשתא איכא תרי דמסהדי מפי תרי אחריני, והלכו הני קמאי למדינת הים, ורבותא קמ"ל דאע"ג דכל חד וחד משום חד בלחוד קא מסהדי, וליכא תרין דמסהדי משום תרי ביחד, כדבר ברור חשבינן ליה. אבל ליכא לפרושי בדליכא קמן אלא חד דשמע מפום חד, ואומר פלוני זה מהיכן שמע מראובן, וראובן מהיכן שמע משמעון, דא"כ אין מגיעין לעולם לדבר ברור, דלכל היותר ליכא אלא עד אחד בלבד, אלא כדפרשין, ולא הכשירו בו אלא עד מפי עד, אבל לא עד אחד. וגרסינן בירושלמי [ה"י] רב יוסא בשם ר' יוחנן, נבדק השם ונמצא מפי נשים ומפי קטנים, בטל השם, רב אמר לא התירו בה אלא עד מפי עד בלבד.

פט. והלכו להם למדינת הים.

כ' הטור [סי' מ"ו] בשם הרמ"ה, דווקא שתלו בשנים שהלכו למדינת הים, דמירתתי היום או למחר אתו, אבל אם תולין בשנים שמתו, לא הוי קלא. אבל הרמב"ם [בפ"ט מהל' אישות הכ"ב] הוסיף "או שמתו", וכ"כ המאירי [ועיי' בב"ח ובחידושי הגהות].

פט. א"ל אתרוותא ניהו, בסורא מבטלי קלא בנהרדעא לא מבטלי קלא.

כ' הרא"ש [סי' י"א], פסק רבינו מאיר ז"ל בתשובה דמבטלינן קלא, דסורא אתריה דרב ונהרדעא אתריה דשמואל, והלכתא כרב באיסורי וכו', ועוד דמייחש לקלא חששא דרבנן היא, ובשל סופרים הלך אחר המיקל, ועוד דבירושלמי משמע דר' יוחנן סבר דמבטלינן קלא וכו'. וראיתי בפ"ח ר"ח שכתב, אתרוותא ניהו, בסורא מיקרי ואמרי, הילכך מבטלינן קלא בסורא, בנהרדעא לא מיקרי ואמרי, הילכך לא מבטלינן קלא בנהרדעא, משמע שאינה ממלוכת של אמוראים, אלא בחילוק המקומות הדבר תלוי, יש מקום שבקל מוציאין קול, ושם מבטלינן, ובמקום שאין מוציאין קול בקל, מסתמא אם יצא קול יש בו ממש, ואין מבטלינן אותו.

פט. בנהרדעא לא מבטלי קלא.

רש"י לעיל [פא]. פי' הטעם, מפני החשד שלא יוציאו קול שמחזיקים די עוברי עבירה. ול' המאירי כאן, שאע"פ שאין בזו כדי לאסור, נוח לנו שלא תנשא מפני החשד, שלא יאמרו כבר נתקדשה לאחר ועכשיו נשאת. והריטב"א כ' לעיל [פח: בד"ה והא דאמר מקודשת] וז"ל, והיינו טעמא דמ"ד דלא מבטלינן קלא, ואפי' היכא דאגליא מילתא דקול שיצא שקר היה, משום דאמרין מאן דשמע בקול לא שמע בביטול ואיכא לעז.

פט. מימר אמרי עיינו רבנן בקידושיה ולא הוה בהו שוה פרוטה.

כ' הריטב"א, ואי קשיא לך והא אמרין בקידושין [יב]. דחיישין שמה שוה פרוטה במדי, איכא למימר דהא לא קשיא דכולי עלמא לאו דינא גמירי. [ומשמע לכאן דלמ"ד לא מבטלינן קלא, דינא הכי אפי' היכא שע"פ הקול ג"כ אינם קידושין גמורים אלא חששא בעלמא. ויש לדחות, דכוונתו להקשות דלא יתלו בפחות משהו משו"פ, כיון דאף בזה חיישין לקידושין].

פט. פט: ההיא דנפק עלה קלא דאיקדשה לחד מבני פלניא.

כ' המאירי, והוי מזכירין בפרט איזה מהם וכו', וזה שפירשנו בהזכירהו בפרט, שאל"כ הרי הוא שלא לפלוני, [דתניא לעיל אין חוששין. אמנם הראב"ד בהשגותיו להרי"ף פי' שם וז"ל, פי' אינה יכולה להיות לפלוני, שכבר היתה לקרוביו. ולדבריו לכאן הכא לק"מ]. ומ"מ י"מ שמאחר שהם מזכירים אחד מבניו של פלוני, אין זה שלא לפלוני.

וז"ל הריטב"א, ואע"ג דאמרין לעיל כל שלא לפלוני אין חוששין לו, חד מבני פלניא כנתקדשה לפלוני דמי. ואיכא מאן דפריש דהכא אפי' לא מגליא מילתא מבטלינן משום דכלא כלום הוא, דחד מבני פלניא הרי הוא כשלא לפלוני. וראשון נ"ל עיקר, משום דלהאי פירושא לא א"ש לישנא דמבטלינן קלא.

פט. בתוד"ה בעולה. וה"נ הוה מצי לפרש חייבי כריתות.

כ' המהרש"א, זו היא גם דעת התוס' בפ' הבא על יבמתו [סא. בד"ה שנבעלה], דאין זונה ולא נפסלה מכהונה אלא בנבעלה מחייבי כריתות, אבל נבעלה מחייבי לאוין, כיון דתפסי בהו קידושין לא נפסלה לכהונה, וכן הוא דעת הרא"ש [שם סי' ו'], אבל הרמב"ם [פי"ח מהל' איסורי ביאה ה"א] חולק, וס"ל דמכל חייבי לאוין השוין בכל נפסלה נמי לכהונה וכו'. ויש להקשות לדברי התוס', מהך מתני' דפ"ק דכתובות שהביאו התוס' הכא דהרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר וכו', דמוכח בהדיא דנפסלה לכהונה בנבעלה לחייבי לאוין. ויש ליישב דאתיא כמ"ד אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, ואנן לא קיי"ל הכי.

והגרא"ו בקובץ ביאורים [אות ס"א] כ' ע"ז, לא ידענא מאי קאמר, דהא מבוואר בסוגיא דפ' אלמנה [סט]. דהיכא דהוי זר אצלה מעיקרא כגון נתין

וממזר, לכו"ע נפסלה מן הכהונה, ולא פליגי ר"ע ורבנן אלא היכא דלא הוי זר אצלה מעיקרא כגון מחזיר גרושתו, והתוס' והרא"ש לא חילקו בין חייבי לאוין לחייבי כריתות אלא היכא דלא הוי זר אצלה מעיקרא, אבל בזר אצלה מעיקרא אין חילוק בין חייבי לאוין לחייבי כריתות, כמבואר שם להדיא בסוגיא, ומעולם לא נסתפק אדם בזה, וא"כ מה הקשה ממתני' דכתובות, דשם מיירי בזר אצלה מעיקרא.

פט. בתוד"ה א"ל כיון דבעידנא. לישנא משמע דסבר כר' יוחנן ופליג אדרבה בר רב הונא.

כ' המהר"ם ש"ף, [היינו לישנא] דבעידנא, דלא תימא שלא האמין לאביה. וז"ל הריטב"א, דלא ס"ל כרבה בר רב הונא דאמר דמחזיקין אמתלא כשיוצאת אפי' אחר עשרה ימים, אלא כר' יוחנן. א"נ אפי' תימא דאית ליה דרבה בר רב הונא, האי עובדא לאחר עשרה ימים הוה, ואפשר דאף רבה בר רב הונא מודה דאף אחר עשרה ימים דאין חוששין לאמתלא, דעשרה ימים דוקא קאמר. [ולפ"ז] אולי יש לפרש כוונת תוס', דלישנא דבעידנא וכו' משמע דאפי' תוך עשר הימים לאו כל כמיניה, כל דלא הוה אמתלא בעידנא דהוה קלא ממש]. [ועיין לקמן בסוגיין [פט]: שכי' אעיקר מימרא דרבה בר רב הונא, דאיכא מ"ד דעד עשרה ימים דווקא קאמר, ואיכא מ"ד דלאו דוקא].

פט. הוה עובדא ואמרו עדיין לא הגיע לפלגות ראובן וכו'.

כ' הרא"ש [סי' י"א], ר"ח ז"ל גריס עדיין לא הגיענו לפלגות ראובן, שהיו בהם חכמים גדולים חקרי לב, והם היוודעים אם הגיע זה הקטן הנראה בדרכיו כשאר גדולים ולחשוב גדול להיות קידושין קידושין, אבל אנו אין בנו כח להבין בין קטן הנראה כגדול ובין קטן זולתו, ואין לנו אלא הלכה שבודקין לקידושין ולגירושין, הלכך בעינן י"ג שנה ויום אחד ולמעלה, והוא דאייתי שתי שערות.

וכ' ע"ז החת"ס, משמע יש קטנים חקרי לב שראוי שיתקיימו מעשיהם, אלא שאין אנו בקיאים להבחין, והוא על דרך מופלא סמוך לאיש שנדריו נבדקים, והכא לא ניתן לנו רשות להבחין. ומ"מ צ"ע אם קידש אשה מספיקא היה לנו להחמיר. וצ"ע. ואמר לי בני הרב מו"ה אברהם שמואל בנימין נ"י, כיון דאין אנו יכולים להבחין, הו"ל מקדש בלא עדים, וכעין שכ' הר"ן גבי ספק קרוב לו. ונכון הוא. ותלמידי הרב מו"ה נטע וואלף סג"ל אמו, לפי מש"כ חידושי הר"ן ריש פ' הנחנקין דהא דבדורות הראשונים היתה יולדת (בני) [בת] ז', מ"מ הוה רק מיעוטא דמיעוטא, וה"נ משו"ה לא חיישנן להא, אפי' רואים בו שכל נפלא, מ"מ מיעוטא דמיעוטא הוה שגיגע לפלגות ראובן טרם בא לכלל שנים וסימנים.

פט. רב זביד אמר במקום אמתלא חוששין לאמתלא.

כ' הרמב"ן, פ"י מיפלג פליג עליה דרבא לומר שאין תולין באמתלא שמכאן ועד עשרה ימים, אלא שאם היה במקום אמתלא, כיון שאמרו משעה ראשונה זרק לה קידושין, חוששין שמא קרוב לו היה, לפיכך רואין אם יצתה אמתלא מכאן ועד עשרה ימים ואמרו כן היה, תולין בה ומתירין אותה לינשא, ואם לא יצאת שם אמתלא לעולם, אם נשאת לא תצא, אלא שלכתחילה אין מתירין אותה לינשא, והא דתנן נתקדשה מותרת לחזור לו, מפני שהיא אשתו לא תצא, אבל לא להתירה לינשא לכתחילה משום מקום אמתלא, והיינו לשון חוששין. כנ"ל. וכן נראה מדברי רבינו הגדול ז"ל, דרב זביד באמתלא שיוצאת מכאן ועד עשרה ימים אמר שתולין במקום אמתלא, שכך כתב, ומסתברא דהלכתא כוותיה, דהא דרבא כבר דחאה ר' יוחנן לעיל.

אבל הרשב"א כ' ז"ל, לא פליגא אדרבה בר רב הונא, ולא שייכא בה כלל וכו', דרבה בר רב הונא איירי בזמן שחוששין לאמתלא, כלומר דאפי' יצתה לאחר עשרה ימים חוששין לה, ורב זביד איירי באמתלא גופא, באיזו אמתלא חיישין, ואמר רב זביד דאפי' ליכא אמתלא גמורה, אלא שיש מקום ופתח שנוכל לומר שם אמתלא, חוששין שמא אמתלא פלונית יש וכו'. כן פירש"י ז"ל, וקרוב לענין פ"י ר"י ז"ל וכו'.

והראב"ד בהשגותיו על הרי"ף כ' ז"ל, ולא ידענא אם בא רב זביד להוסיף על דברי רבה בר רב הונא, לומר שאצ"ל אם הזכירו האמתלא שחוששין לה ואפי' מכאן ועד עשרה ימים, אלא אפי' לא יזכירו אותה כלל, אם מקום אמתלא הוא, אנוחנו תולין בו אמתלא. וא"כ הוא, אע"פ שר' יוחנן לא השוה עם רבה בר רב הונא וכו', כיון דרב זביד ורבה בתראי נינהו וס"ל כהדדי, ופליגי אשמעתא דר' יוחנן, הלכה כתרומיה, והרב ז"ל דחה דברי רבה בר רב הונא מההוא דר' יוחנן ולא דחה דברי רב זביד, וש"מ שמעתתא באפי' נפשייהו קיימי.

פט. כל קלא דלא איתחזק בבי דינא לאו קלא הוא.

כ' הרמב"ן, כל שלא בדקו ב"ד אחריו אם הוא קול גמור בשמיעת פלוני ופלוני שהלכו להם למדינת הים, או בנרות דולקות, עד שבאו אותן עדים והעידו בביתו שלו, דכל קלא שהוחזק אין מבטלין אותו, ואם לא הוחזק מבטלין אותו. וכן אם לא בדקו עליו בזמנו, ולאחר זמן לא מצאו ולא ידעו מי שמעיד להם בדבר הברור, אין חוששין לו. כך דרך פירש"י, ועיקר הוא. וא"ת כל שלא הוחזק ממש יחזיקו אותו עכשיו ויבדקו עליו. ושמא אם נשאת קודם בדיקה אין בודקין אחר נישואין. והטעם לכל אלו, שהרבה אומרים פלוני שמע מפלוני, והם אומרים שמענו מפלוני ופלוני שהלכו למדינת הים, ואילו באים לב"ד ויחקרו ויאמרו לא שמענו ולא ראינו.

פט. הא דבתר אירוסין חיישין ליה.

בגילויני הש"ס למהר"י ענגיל הביא בשם השאילתות פ' שמות [שאלתא מ'], דטעם החילוק משום דבתר נישואין זימנין דמעברא ואתי לאפוקי לעז על בניה, אבל בתר אירוסין ליכא למיחש להא. ובהעמק שאלה שם כ' דרש"י מפרש טעם המחלוקת דרב אשי ורב חביבא, דרב אשי ס"ל דוקא נישואין, משום שאתה אוסרה על בעלה, משא"כ אירוסין מגרש ראשון ונושא שני, ורב חביבא ס"ל אפי' בתר אירוסין אין חוששין משום דמיגניא על בעלה. [דמש"כ רש"י שאם אתה מצריכה גט נמצאת אוסרה על זה וכו', לאו דינא בלחוד מפרש ואזיל, אלא טעם הדין, ועיין בר"ן שכ' כרש"י, אבל בדרב חביבא כ' רק הדין דאינה צריכה גט הימנו, והשמיט הטעם דמיגניא על בעלה].

פט. ופליגא דרב הונא, דא"ר הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר, מקודשת.

המאירי פסק כשמואל דשלא בפניו אינה מקודשת, שכל שלא בפניו מעיזה ומעיזה. וכ' עוד ז"ל, אבל בפניו מיהא, פשטה ידה, ואמרה גירשתני, דין אחד הוא, שהפושטת ומקבלת בפני בעלה הרי היא כאומרת גירשתני וכו'. ואף זו, דבר ברור הוא שענינה כשהיא מכוונת לקידושין ופורשת מן הראשון, אבל כל שאינה מכוונת לכך, אלא שהיא סבורה שהם דברי לעג, אע"פ שהיא מבינה את הלשון, מתוך שיודעת שאין קידושין תופסין על קידושין, אין זה כלום, וכן מן הסתם כל שחוזרת עם הראשון, שהרי עיקר הטעם שאינה מעיזה להתיר את עצמה במה שיודעת שהבעל בריא שאינו כן ר"ל שלא גירשה, וכל שאינה מפקעת ממנו, כבר נהפכה חזקתה, וכן הורינו בה למעשה.

פט. אף מגרש שני ונושא ראשון, מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי, וקידושי טעות הוה.

ופירש"י עיינו רבנן בקידושי שני, ולא קידושי נינהו מפני שהיתה מקודשת לראשון. וכ' ע"ז הרשב"א בשם תוס', פירוש לפירוש, דאי קידושי ראשון בטעות, יתירה אפי' לשוק, אבל כיון שאין מתירין אותה אלא לראשון, לא מצו אמרי דקידושי ראשון בטעות הוה, אלא בקידושי שני קאמו, ואע"פ שהצריכוה גט משני, מימר אמרינן דלבתר גירושין נבדק הדבר ונמצאו קידושי שני בטעות, ואפי' גט לא היתה צריכה, [וע"ע במהרש"א ונ"י]. אבל התוס' ר"ד פירש [או גרס], מימר אמרי עיינו רבנן בקידושי דראשון דקידושי טעות הוה.

פט. בתוד"ה אמר רב הונא. אבל בלא העמידו דבר על בוריו וכו' הו"א דמותר לשני לגרש ולישא ראשון וכו'.

ז"ל הרשב"א, י"ל דלא מצאו דבר על בוריו איצטריכא ליה, סד"א כיון דלא מצאו דבר על בוריו מותרת לשניהם כרב שישא בריה דרב אידי, דאיכא למימר דקידושי קמא קידושי טעות הוה ואין זה מחזיר גרושתו, ועוד, דספק ספיקא היא, דשמא לא קידשה הראשון ואין זה מחזיר גרושתו, ואת"ל קדשה ראשון, שמא לא גרשה ולא חלו קדושי שני כלל, ומשו"ה תהא מותרת אף לראשון, קמ"ל.

צ. וב"ה אומרים אפי' הקדיחה תבשילו.

כ' החת"ס, מלשון פ"ה המשנה להרמב"ם משמע לי, וכן משמע מלשון הראב"ע בפ"ה התורה, דרוצה [לומר] שאין מידותיה וטבעה דומה לשל בעל, והוה הקדיחה תבשילו של בעל כמו תלמיד המקדיח תבשילו ברבים שמקלקל מדותיו ודעותיו ברבים, ה"נ היא מקלקלת מעשי הבעל ורצונו, אע"פ שהיא כשרה ומשכלת לפי דרכה, אבל לא לפי דרכו. [וז"ל הרמב"ם בפיהמ"ש, ומה שא"ר עקיבא אינה הלכה וכו', ולא יגרש את זאת והיא לא עברה עבירה כלל והיא מוסכמת למידותיו. וז"ל הראב"ע, אם לא תמצא חן בעיניו, שהיא היפך תולדתו].

והמאירי כ', אפי' הקדיחה תבשילו ר"ל שאינה משתדלת בצרכי ביתו להושיבם על פניהם, והענין דרך כלל הוא שמסרבת לו ואינה מתנהגת ע"פ רצונו.

צ. וב"ש האי דבר מאי עבדי ליה וכו', אף כאן בשני עדים.

כ' הפנ"י במתני', אין להקשות לב"ש הא דכתיב בכהן הדיוט גרושה וזונה לא יקח, גרושה למה לי, הא כל גרושה זונה היא. אלא דשפיר איצטריך גרושה למאי דמסקינן בשמעתין דבדיעבד כו"ע מודו דאי עבד עבד, ואע"ג דאמרינן בעלמא "דאי" לא כתב קרא, היינו דאי להתירא, אבל דאי לאיסורא כתב קרא, כדאיתא ביבמות [ע"ה]. ומכ"ש דא"ש טפי לשיטת הפוסקים דלא פליגי אלא מן הנישואין ולא מן האירוסין, כמו שהביא בס' גט פשוט. אלא דלא מסתבר לי, דקרא סתמא כתיב וכו'. ויותר נראה דלא פליגי ב"ש וב"ה אלא לענין לגרשה בעל כרחיה, אבל מדעתה אפשר דבכל ענין שרי, וכדאיתא בשו"ע אה"ע [סי' קי"ט ס"ב].

צ. מה להלן בשני עדים אף כאן בשני עדים וכו', וב"ה וכו' דמשמע הכי ומשמע הכי.

כ' הפנ"י, ואע"ג דאפי' ספק סוטה אסורה לבעלה, כדכתיב ונטמאה ונטמאה שאסורה לבעל ולבועל, מ"מ הכא לא איירי מקינוי וסתירה. ויותר נראה דעיקר גז"ש אתא לאשמועינן דאפי' יוצאת משום דבר ערוה שזינתה בעדות ברורה, אפ"ה תנשא לאחר. ובה נתיישב לי מאי דהוה קשיא לי טובא, דלמאי דמסקינן ריש פ' האשה רבה [פ"ה] דבכל האיסורין שבתורה היכא דאיתחזק איסורא בעינן תרי, וכן באיתחזק היתירא, ולעולם אין עד אחד נאמן אלא היכא דלא איתחזק לא היתירא ולא איסורא, וא"כ אמאי איצטריך הכא גז"ש דדבר דבר. ולמאי דפרישית א"ש, דמהאי גז"ש ידעינן דאיירי הכא בעדות ברורה ואפ"ה תנשא לאחר.

צ. א"ל רב משרשיא לרבא, אם לבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו וכו'.

כ' הראב"ד בהשגותיו להרי"ף, לא על ביאה קאמר, דהיינו לבני גרושת הלב שאמרו בנדרים [כ.]. וסמכו אותה על מקרא זה "וברותי מכם הפושעים והמורדים ב", אלא על שמוש אחר אם הוא מותר להשהותה אצלו כדי לשמשו. ואמר לו אסור, א"כ מודיע אותה, ואם תרצה לשבת תחתיו תשב, כדכתיב וכו'. [אבל ביאה לכאן אסורה משום גרושת הלב אפי' מדעתה, לפמ"ש כ' הרא"ש בפירושו שם דהטעם מתוך שדעתו לגרשה מהרהר על אחרת. וצ"ת]. ועיין בח"מ [סי' קי"ט סק"א] דמשמע ליה דאיירי שבא עליה, אבל אם אינו בא עליה ליכא איסורא, ומסיק דיש לדחות. והגרע"א שם הביא ע"ז דברי הראב"ד.

צ. א"ל ר"פ לרבא, לא מצא בה לא ערוה ולא דבר מהו, א"ל מדגלי רחמנא גבי אונס וכו', התם הוא דגלי רחמנא, אבל הכא מאי דעבד עבד.

כ' החת"ס, אע"ג דפירש"י [בד"ה מהו] לענין אי כופין לאהדורי, היינו משום דהשיב לו כל ימיה בעמוד והחזר קאי, על כן גם בהאבעיא כן. אבל לפענ"ד נראה לי דהוה מסופק אי נימא דאינו גט כלל, [ו] לא משום דעבר אמירא דרחמנא [ואי עביד לא מהני], דיפה כ' הפנ"י דאין כאן לאו, [ורבא דאמר אי עביד לא מהני, דוקא היכא דאמר רחמנא לא תעביד], אך כשם שגט מעושה אינו כורת דבעינן שיהא מרצונו, ה"נ ס"ד צריך שיהיה הגירושין ע"פ תנאי שימצא בה דבר עכ"פ, ואי לאו הכי אינו כורת, ולא דמי למש"כ תוס' בתמורה [ה. בד"ה מיתבי] איתקש גט למיתה, מה מיתה גומר אף גט גומר, עיי"ש, היינו גט כשר בכל אופניו, רק באונס מטעם עבר אמירא דרחמנא מקשינן גט למיתה, אבל גט מעושה לא נאמר איתקש גט למיתה, דהרי אינו גט כלל, וה"נ לפי הס"ד, לא ערוה ולא דבר לא יהיה גט כלל.

צ. קרי עליה אל תחרוש על רעך רעה וגו'.

כ' המהרש"א בח"א, נ"ל שדרשו אל תחרוש מלשון שתיקה, דהיינו שבלבו לגרש והוא דר עמה בחיבה, שפיו אינו מגלה לבו. וז"ל רש"י במשלי, אל תחרוש, אל תחשוב, ואינו זז ממשמעות חרישה, מה דרך החורש מכין מקום לזמן הזריעה, אף החושב רעה מכין מקום תחבולות בלבו איך יעמוד ויעשנה.

צ. ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו וכו'.

כ' הרש"ש, שינה במשל זה מכוס לתמחוי לרבותא, דסתם תמחוי הוא רותח כדמשמע בשבת [מב.]: במשנה, ולכן ודאי קיבל הבלוע טעם מהזבוב, [א"ה, לכאן טפי הול"ל שנפל לקדירה, שהיא כלי ראשון, אבל תמחוי כלי שני הוא, כמבואר שם], ומדינא אולי מותר, דנותן טעם לפגם הוא כדאיתא בשו"ע יו"ד סו"ס ק"ד. שו"ר להגר"א ז"ל שם [ס"ק י"א] שהעיר מכאן. [וז"ל, ואם אין ממשו בתוכו לעולם מותר וכו', וז"ש בסוף גיטין ויש לך אדם שזבוב וכו' מוצצו, ולא נקרא רשע אלא משום בל תשקצו ואינו איסטניס].

ועיין במהרש"א בח"א [בד"ה שזבוב נופל] שכ' בתו"ד, דבמשל הג' ששינה מכוס השתיה למאכל שבתמחוי, משום דודאי אין לך אדם שאוכל זבוב שהוא בעין בכוס, והוא כרואה הזנות ממש באשתו שכל אדם מקפיד ע"ז, אבל בנופל לתמחוי הזבוב נתמחה בו והוא מוצצו ואוכלו עם המאכל ואינו מקפיד על הזבוב.

צ. בתוד"ה מה להלן בעדים ברורים. ומשני לעבור עליו בב' לאוין.

הקשה הגרע"א בגליונו, היאך חל איסור מחזיר גרושתו על איסור סוטה בלא כולל ומוסיף, ולומר דהוי גזיה"כ, מנ"ל זה, הא י"ל דצריך קרא להיכא דבאו עדי הזמה והזימו לעדי הטומאה. והחת"ס הביא קושיות, וכ' ע"ז דעל כרחיק הפרשה לא מיירי בהכי, דהרי אמרינן בשמעתין [צ.]: לא זכה [בעלה האחרון] קוברתו, ואי הוזמו עדים וטהורה היא, מ"ט קוברתו, אלא על כרחיק לא הוזמו עדים. [יעו"ש עוד].

והגרע"א בתשובה כ' ליישב, דהקרא מיירי בקינוי וסתירה לחוד, ובה מכה לאו דמחזיר גרושתו יכולים להתרות בו בממ"נ, דמתרין אותו או דעובר משום סוטה היינו אם זינתה, או דעובר משום מחזיר גרושתו, דאם לא זינתה איכא לאו דמחזיר גרושתו ואם זינתה איכא לאו דסוטה, דבכה"ג לא הוי התראת ספק, כמש"כ תוס' בזבחים [ע"ה]. בד"ה בפיגול]. אבל לא נחה דעתו בזה, דהתינוח אם היה איסור דקינאו וסתירה בדרך ספק לחוד, אבל כיון דבאמת עשאו הכתוב ספק כודאי, וכ' התוס' בסוטה [כח. בד"ה מה ת"ל] דאפי' אם היא טהורה נענש בב"ד של מעלה כמו בא על חייבי עשה, א"כ חזינן דכך גזרה התורה דבעוד שהספק לנו אם זינתה, אף אם באמת קמי שמיא גליא דטהורה, מ"מ אסורה בעשה, א"כ אין כאן ממ"נ, די"ל דילמא לא זינתה וליכא לאו דסוטה, ומ"מ אסורה בעשה כיון דלא נתברר לנו ההיתר, ולא חל איסור מחזיר גרושתו. [א"ה, לכאן יש לדון, דמ"מ הוי איסור מחזיר גרושתו מוסיף או כולל במה שנאסרת בו אפי' אם יתברר לאחר זמן שטהורה היא, דכלפי הזמן שמבורר לך מעולם לא נאסרה באיסור סוטה, ומיגו דחייל איסור מחזיר גרושתו לאסרה אז, חייל נמי לאוסרה בעוד הספק לפנינו. ויל"ע].

צ: ולא פליגי, הא בזיוג ראשון הא בזוג שני.

כ' החת"ס, וכן משמע בקרא, "כי יקח איש אשה ובעלה" משמע זיווג ראשון, צריך ערות דבר, אבל בזיווג השני כתיב רק "ושנאה האיש האחרון" בלי שום טעם, כמבואר בסוטה [ו:]: דלגבי שני זה בשם טוב הוא קיימא, ואפ"ה ושנאה וכתב לה ספר כריתות, כדכתיב אם שנא שלח. [ועיין במהרש"א דמ"ש רש"י בד' יהודה כ"ע, ובד' יוחנן כ"ש, היינו כסברת ר"ע וכסברת ב"ש, ומיהו ר"ע וב"ש ודאי פליגי במתני, והני אמוראי לא פליגי, כדמסיק הא בזווג ראשון וכו'].

ברוך רחמנא דסייען

מסכת בבא מציעא

ב. שנים אוחזין בטלית, זה אומר אני מצאתיה וכו'.

כ' הרא"ש [ס' א'] ובמקום שהיא של מוצאה, כגון בעיר שרובה כותים. וכ' בהגהות פור"י, אע"ג דסתם טלית יש בו סימנים, וכדלקמן [כז]. מה שמלה שיש לה סימנים, כ' הרא"ש ז"ל דאיירי במקום רוב עכו"ם. וצ"ע, דהא לקמן [כד]: מספקא להגמ' אי פליגי רבנן על ר"ש בן אלעזר אף ברוב עכו"ם, ויותר הול"ל דאיירי שראו שנפל מעכו"ם, או ששמעו דאמר וי לי לחסרון כ"ס. [ונאמנים ע"ז, דאל"כ מה לנו ולדין ודברים שביניהם, מאחר שמסתמא טלית זו אינה של שניהם].

וז"ל המאירי, משנה זו צריך אתה לפרשה במציאה שאין אדם חייב להחזירה, כגון שנתברר להם שהיה טלית של הפקר, או שנתברר להם שהיתה של אחד מהעכו"ם כגון שמצאה בעיר שרובה מהם, והרי אלו אינן בכלל חזרת אבידה כמו שביארנו בפ' הגוזל בתרא, או אף של ישראל וכגון שמצאה במקום שאין חייב להכריז מצד שנתייאשו הבעלים, כגון שרבים מצויין שם על הדרך שיתבאר במס' זו.

ב. זה ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים וכו'.

כ' הרא"ש [ס' א'], מן הדין היה לו ליטול החצי שהוא מודה לו בלא שבועה, והחצי האחר שהם דנין עליו יחלוקו בשבועה, אלא שלא יוכל לכוין שום רמאות בשבועתו, הזקיקוהו לכלול כל ג' חלקים בשבועתו, ואע"פ שישבע על דעת ב"ד, מאי דאפשר לתקוני תקון שלא לבא לידי רמאות. מכאן ראה שאם יראה לדיין שהנתבע טוען ברמאות, [א"ה, קצ"ב מה שהזכיר הנתבע, דלכאן הה"נ בשבועת הנוטלין. וצ"ת. ואולי צ"ל שהנשבע במקום שהנתבע, יכול להחמיר ולפרש בשבועתו כל צד רמאות שיוכל לחשוב בלבו, ולא מצי אידך למימר מאי איכפת לך, והא אדעתא דידך קא משתבענא ובדעתך היא שאשבע בלא רמאות, משום דטפי מסתפי איניש כשמזכירין לו צד השבועה שהוא עובר בה, ממה שהיה נשבע סתם, אע"פ שלדעת הדיין הוא עובר בה [אף] שהיה נשבע סתם.

ובתוספותיו כ' בשם הרמ"ה ז"ל, מה שכולל בשבועתו גם חצי הטלית שהוא מודה בה, היינו כדי שלא יוכל לבא לידי רמאות, לפי שהאומר חצי שלי, אע"פ שהוא מודה לחבירו בחציה, אינו מודה לו בחצי מסוים אלא שותפין הם בכל הטלית, וגם אם תחלוק הטלית לשנים, כל חצי וחצי משותף בין שניהם ואם האומר כולה שלי יטול חציה בלי שבועה, אף אם אין לו בטלית אלא חציה, ישבע באמת על החצי האחר שאין לו בה פחות מחציה, שהרי שניהם שותפין בשני החצאין, לפיכך אע"פ שנטל החצי האחר לעצמו, כיון שלא נטלו ע"מ להסתלק מהחצי השני, לא איבד זכותו מהחצי השני, וכשהוא נשבע שאין לו בה פחות מחציה, כדן הוא נשבע, אלא שחייב להחזיר חצי חציה הראשון שנטל, אלא כיון שטוען כולה שלי, אי אתה יכול להוציא מידו בלא ראייה, לפיכך הזקיקוהו לישבע שאין לו בה פחות מג' חלקים, כדי שלא יוכל לעשות שום רמאות בשבועה.

וז"ל ח"י המיוחסים להריטב"א, בודאי אם הוא דבר ראוי ליחלק, נוטל חציה בלא שבועה, וישבע על הרביע לבד, אבל הכא בטלית שאין ראוי ליחלק עסקינן, והילכך כולל בשבועתו אף מה שמודה לו חבירו, שאם ישבע הרביע לבד, אפשר שמרמה אותנו, ועל הרביע האחר שיש לו בה הוא נשבע, [וכיון שלצורך הדין [הוא] נשבע כן, אין כאן שבועה לחנם.

ב. בזמן וכו' או שיש להם עדים, חולקין בלא שבועה.

כ' הגרע"א בתוספותיו, להפוסקים הסוברים דעד המסייע פוטר משבועה, צ"ל דעדים לאו דוקא, דהא בעד אחד ג"כ חולקים בלא שבועה, אלא עדים היינו עדות המועלת. והרש"ש כ', נראה דהכונה שכל אחד הביא עדים שהיא כולה שלו, ואף שהעלה הש"ך [בסי' פ"ז ס"ק ט"ו] דבכה"ג סלקינן לעדותיהו, ואי הוה חייב שבועה [אפי' היסת] בלא הם, השתא נמי מישתבע, מ"מ הכא דכל שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל א' וא' הולך ותוקף וכו', ובמידי דלא שכיח כהאי שיביא עוד עדי שקרים ע"ז, לא תקנו חכמים.

ובדאיכא עד א' לכל א' וא' אנכי מסתפק, דאף להתוס' [ב: בד"ה ולחזי] דעד המסייע פוטר משבועה, מ"מ כיון שיש אחר כנגדו המכחישו, הוה כמאן דליתיה, וכדעת הש"ך שם, [והך טעמא דלעיל דהויה מילתא דלא שכיחא ולא תקנו רבנן, ס"ל דלא שייך בכה"ג, רק בשני עדים שקרים]. ואשר על כן אנכי תמה, על הא דנתקשה בתור"ע על דעה זו מדוע תני עדים בלשון רבים, עיי"ש. גם י"ל דנקיט עדים, משום דלכל אחד ואחד יש עד והו"ל ביחד שנים. עכ"ל הרש"ש.

ב. ברש"י ד"ה שנים אוחזין. שאילו היתה ביד האחד לבדו וכו' ואינו נאמן זה ליטול בשבועה.

כ' המהר"ם ש"ף, עדיפא מיניה הו"ל לאשמעינן, דאינו צריך המוחזק אפי' לישבע, כדלקמן [ז]. זה נוטל עד מקום שידו מגעת וכו' והשאר חולקין בשבועה, וכ' ע"ז בביאור [אות ג'], התוס' לקמן [ז]. בד"ה מחוין כ' דלא גרסי' "והשאר", דאפי' על מה שתופסין צריך שבועה. ואם שדינו אמת דהיכא דאחד לבדו אוחז נוטל בלא שבועה, דחזקה כל מה שביד האדם הוא שלו. מ"מ שניהם אוחזין נשבע, [ר"ל גם על מה שבידו, וכנ"ל בשם תוס'], מטעם שלא יהא כל אחד הולך ותוקף, וכמש"כ הפנ"י בגמ' [ג].

ב. ברש"י ד"ה ראיתיה. קודם שהגבהת אותה.

כ' בתוס' הרא"ש בשם תוספי תוס', קשיא לי, היכי שמעינן מהכא דבעלמא קני מציאה בראיה מדקתני יחלוקו, שאני הכא דשניהם באו לפנינו מוחזקים בטלית, ואף אם לא קנאוהו בראיה, כשבאת לידם קנאוהו. וי"ל דאם איתא דראיה לא קניא, אינה שלהם אע"פ שמוחזקין בה, ואחר שחטפה מידם הרי היא שלו, שהרי האחד אומר אני ראיתיה ואתה הגבהת אותה, הרי סילק עצמו ממנה לפי דבריו אי ראייה לא קניא, והרי היא של השני, וגם השני כשאומר כן הודה שאינה שלו אלא של חבירו, וכיון שכל אחד הודה שאינה שלו אלא של חבירו, החוטפה מידם זכה בה, ואמאי קתני יחלוקו. [וכ"ז דלא כהגהת המהרש"א ברש"י. ועיין פנ"י].

ב. ברש"י ד"ה במקח וממכר. אבל זה אומר אני ארגתיה וכו', לא יחלוקו וכו'.

והתוס' [ב: בד"ה אי תנא] ושאר פוסקים הוכיחו דגם בדאיכא ודאי רמאי יחלוקו, מההיא דשנים אדוקים בשטר, דיחלוקו אע"פ שאחד מהם ודאי רמאי. ואפשר שדעת רש"י ז"ל הוא, דגבי שנים אדוקין בשטר אם לא נאמר יחלוקו אלא יהא מונח, היינו שהשטר יהא מונח בב"ד, ואז ממילא יהא הלוח מוחזק במעותיו, מאחר שאין ביד המלוה שטר לתבוע, ונמצא דזה שאנו אומרים יחלוקו, אינו פועל אלא שהמלוה יקבל מחצה, אבל לגבי הלוח אין הדין יחלוקו פועל כלום, דבלא"ה היה ג"כ נשאר אצלו מה שבידו, ולגבי יחלוקו שלגבי המלוה בלבד, הא ליכא ודאי רמאי דשמא האמת כדבריו וכו', אבל בזה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה, שמדין יחלוקו וזכה כל אחד מחצה, דאם נפסוק שיהא מונח אין כלום לא

לזה ולא לזה, וכיון דממ"נ אחד ודאי רמאי, אין להורות יחלוק. עכ"ל
הקה"י [סי' כ"ד אות א'] בקיצור קצת.

**ב. בתוד"ה שנים אוחזין. אידי דאיירי בהגזל בתרא מחלוקת וכו' תני נמי
הכא דיני חלוקה.**

ובתוס' הרא"ש כ', משום דבהגזל איירי בענין גזילות, וכאן נמי באין לגזול
זה את זה, [וקצ"ב לפ"ר, דהא אמרינן בגמ' [ג.] דהכא ליכא ודאי רמאי דאימור
תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה. [וכל אחד סבור אני הגבהתי תחילה וכולה שלי.
רש"י ב: בד"ה אימור], א"כ אינו מתכוין לגזול]. והרשב"א כ', משום דסליק
מב"ק דקנתני בפ' הגזל [קיד:]: המכיר כליו וספריו ביד אחרים, ישבע כמה
נתן ויטול, נקט הכא ענין דומה לו, ישבע ויחלוק.

**ב. בתוד"ה שנים אוחזין. לפי שרבי לא היה לומד כסדר, אלא כמו שהיו
חפצים התלמידים.**

כ' הגראמ"ה, צע"ק לקמן [צז]. [דא"ל רבא לרבנן] אתון שאלתון לי.
[שכשאני חפץ להתחיל במסכת אחרת שלא תשכח ממני, אין אתם
יכולים למחות ביד. רש"י]. [ולמאי דמסיק התם דבימא דכלה איהו שאיל
להו, אולי מה שלמד רב עם תלמידיו דמי להא, שבלימוד זה קבעו ההלכה לדורות
בסידור המשנה].

**ב. בתוד"ה ויחלוקו. וי"ל דאוחזין שאני, דחשיב כאילו כל אחד יש לו בה
בדאי החצי וכו'.**

וז"ל הרא"ש [סי' א'], דכיון דשניהם באים לפנינו מוחזקים בגוף הטלית,
אנו צריכין לפסוק להו דין חלוקה, דכל דבר שאנו רואין ביד אדם, חשבינן
ליה שהוא שלו אע"פ שאחר מערער ואומר שלי הוא וכו', הילכך א"א
לפסוק כאן דין כל דאליים גבר וכו', דהתם שאני שאין אחד מהם מוחזק
בדבר שמערערין עליו, ואין ב"ד מחוייבין למחות למי שבא ליקח דבר שאין
אנו יודעין של מי הוא והוא אומר שלו הוא וכו', אבל הכא ששניהם
מוחזקין בגוף הטלית, אנו מחוייבין למחות שלא יגזול האחד את חברו,
הלכך אם היינו פוסקים להם כל דאליים גבר, אחד מהם היה גוזל מה שביד
חברו, הלכך אנו צריכין לפסוק להם דין חלוקה. [וכן היא לכא' כוונת פיר"ה
ורשב"ם בב"ב [הו"ד ברמב"ן] ש"כ וז"ל, אבל משנתנו ששניהם אדוקין בה, אין
מוציאין מידם לומר כל דאליים גבר].

**ב. בתוד"ה ויחלוקו. וכן במנה שלישי וכו' חשיב ההוא שהנפקד תופס
בחזקת שניהם כאילו הם עצמן מוחזקים בו.**

כ' הקה"י [סי' א'], צ"ב, דלכא' אינו תופס אלא בשביל הבעלים האמיתית
וכו'. [א"ה, לפמש"כ הרא"ש [הו"ד לעיל] דבמוחזקין אנו מחוייבין למחות שלא
יגזול האחד את חברו, א"כ אף כשאחד מהן מוחזק [שהנפקד תופס בשבילו]
ולא ידעין מאן נינהו, מ"מ לכא' אין להוציא מידו לעשות כדא"ג. אלא דמ"מ
כדי לומר יחלוקו בעיני שניהם מוחזקין דוקא. ויל"ע]. ונראה פשוט, דמש"כ
תוס' דהנפקד תופס בחזקת שניהם, הוא משום דמוקמינן לקמן [לז].
שהפקידו בכרך אחד או כעין כרך אחד וכו', ומשו"ה נשתעבד מתחילתו
בשמירת הדבר לשניהם ביחד, ושפיר נחשב הוא שומר של שניהם וכי
שניהם הוא וכו'. וצריך לבאר דסברי התוס' דהמקבל חפץ מראובן
לשמור, הוא נעשה שומר של ראובן גם אם החפץ אינו שלו, דמ"מ
השתעבדות השמירה היתה לראובן וכידו של ראובן הוא, והכא
שנשתעבד השמירה לשניהם, כיד שניהם הוא, אע"פ שהחפץ אינו אלא
לאחד מהן.

וז"ל ח' המיוחסים להריטב"א [בת' בתרא], א"נ ס"ל למקשה דכל שהוא
ביד שלישי שהוא תופס בדבר מחמת שניהם, כמאן דתפסי בה דמי, דאע"ג
דאיהו אינו תופס בה אלא מחמת אחד מהם, דהא מחמת אחד מהם הוא
תופס בה ואינו ידוע, הילכך כאילו תפסי בה תרוייהו דמי, שהרי יד שניהם
שוה בו וכו'.

**ב. בתוד"ה וזה נוטל. ומפרש ריב"ם דמיגו להוציא לא אמרינן, דבחציו
השני מוחזק זה כמו זה.**

והרמב"ן מסיים בה, ומכאן יש לו ראייה שאין אומרים מיגו לאפוקי ממונא,
אלא לאוקומי ממונא ברשותא דמריה. וזו אינה ראייה, דכי אמר כולה
שלי, הא לא שקיל אלא חצי מה שהוא טוען, אף האומר חציה שלי אין לו
אלא חצי מה שהוא טוען, שאם אתה אומר יש לו הכל, יותר אתה מאמינו
בטענה זו ממה שאתה מאמינו באותה טענה של כולה שלי, ומה שזה
מודה לו הרי הוא כאילו חלק אותו חצי וכבר נטלו, והיאך תאמר מיגו שהיה
יכול לתבוע ממנו גלימא שלו נאמין אותו כשהוא טוען בטלית אחר, הרי
בטענת חצי זה אין לו דרך ליטול אותה לגמרי, [וז"ל הנימוק"י, שאין אומרים
מיגו אלא באותו דבר עצמו שהוא תובע או כופר, אבל מדבר לדבר לא וכו', לפי
שאפשר שבדבר אחד הוא מעיז ובדבר אחר אע"פ שהוא שקול אינו יכול להעיז],
אלא שורת הדין כך היא, לעולם אינו נוטל אלא חצי טענתו בלבד. [וע"ע
בל' הרשב"א].

והתוס' רי"ד כ' על תי' הריב"ם וז"ל, ואינו נראה לי תירוץ זה, שגם זה
להחזיק הוא, שכך זה מחזיק בה כחבירו, ואם היה אומר כולה שלי הוה
שקיל חצי, אילולי מפני שהודה שחציה אינה שלו. גם שמעתי מתרצים
שזה מדבר במקח וממכר, ומשו"ה לא שייך למימר ביה מיגו, דמירתת מן
המוכר דידיע. וגם זה אינו נראה לי, שאם יש חילוק בזה בין מוכר למצאיאה,
אדמיפלג תנא בין זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי לבין זה אומר
כולה שלי וזה אומר חציה שלי, ליפלוג בסיפא גופה בין מצאיאה לבין מקח
וממכר וכו', ותו דלקמן [ח.] בעי תלמודא למימר מיגו הכא דלישקול
ריבעא בלא שבועה, ולא אמרינן דאין זה מידו משום דמירתת ממוכר, כיון
דתרוייהו יהיבי דמי כל דבעי מצוי למימר, ומוכר כיון דנפיק חפצא מידיה
לא מהימן. אלא ודאי טעמא היא כדקאמינא [כמש"כ לעיל מינה], אם כך
היה הדין, בערמה טען כך, שאמר מי הביאנו לומר כולה שלי שלא יאמינו
לי, מוטב שאומר חציה שלי ויאמינו לי ויתנו לי חציה, אלא ודאי אין זה
מיגו, דאיזהו מיגו שכל מה שיאמר הוא נאמן, ובעבור זה לא אמר כולה
שלי שלא יחזיקוהו העולם רמאי, והילכך אין כאן מיגו.

ובתור"פ הביא תי' ריב"ם ות' הרמב"ן, והקשה על תי' הרמב"ן וז"ל, ול"נ
לשר מקוצי, דבגמ' [ג.] אמרינן מפני מה אמרה תורה מודה במקצת
הטענה ישבע, דאמר מיגו מממון לממון אחר, לכן נ"ל, דכיון דלא נחית
לשקר, דאי נחית לשקר היה אומר כולה שלי, אלא סבור שהגביהה בשעה
שחבירו הגביהה, ולא היא, וא"כ לא אמרינן מיגו. וראיה לדבר, דאמרינן
[יבמות קיד:]: מת בעלי במלחמה אינה נאמנת, במטתו נאמנת, ואמאי,
דינא הוה להאמין אותה במת בעלי במלחמה מגו דאי בעיא אמרה מת
במטתו, אלא כיון דלא נחתא לשקר, דאי נחתא לשקר היתה אומרת מת
במטתו, אלא אומרת [מסברא] מת במלחמה שהלך.

**ב. בתוד"ה וזה נוטל. ורב יוסף אית ליה דאפי' מיגו לא הוה, כיון שטענה
ראשונה שהוא טוען בהא שטרא הוא שקר וכו'.**

כ' הקה"י [סי' כ"ד אות ב'], נראה ביאור הדבר, דקסבר רב יוסף דנאמנות
המיגו אינו מחמת המיגו בלבד, אלא בצירוף חזקת כשרות של האדם,
וראיה לזה מירושלמי [פ"ג דמאי ה"ד] דנכרי, וכן כותי [למ"ד] שהוא
נכרי], אינם נאמנים במיגו, עיי"ש, הרי דלגברא דלית ליה צד נאמנות
מצד עצמו, אין בכח המיגו לפעול שיהא נאמן, וא"כ ה"נ בהאי עובדא, כיון
דע"כ עשה רמאות ושקר בממון זה, ומחמת השקר נעשה לו מיגו, אין לו
בממון זה נאמנות מצד חזקת כשרות, כעין דאמרינן הוחזק כפרן לאותו
ממון, ולכן המיגו בלחוד אינה מספקת להיות נאמן.

ב. בתוד"ה וזה נוטל. וא"ת ונימא אין ספק מוציא מידי ודאי וכו'.

והרשב"א תירץ, דשאני התם דודאי של זה נודע לכל, אבל הכא לא נודע
אלא מפיו של זה, מפני שאינו רוצה לכפור בו, אין בדין שיפסיד. [יעו"ש
עוד]. ובח' המיוחסים להריטב"א כ', ולא קושיא היא כלל, דהתם הוא
משום דלית ליה לספק חזקת ממון כלל, אבל האי כיון דתפסי בה, ודאי
חולקא אית ליה בגויה, דאנן סהדי דמאי דתפסי דידיה הוא, הלכך לפוטרו
בלא כלום אי אפשר. וז"ל תור"פ, דשאני התם דטענותיו ברורות, אבל
הכא אין טענותיו ברורות, וראיה מההיא ספק [ובני] (ו)יבם שבאו לחלוק

בנכסי מיתנא. [יבמות לז:]. [ושם פירש"י דאע"ג דלספק ממ"נ אית ליה זכיה בגוייהו, מ"מ אינו טוען טענת דואי, ואינו יודע מכח מי הוא בא לירש. והכא צ"ב].

ב. בתוד"ה בראיה. כיון דאמר תנה לי או שנפל עליה, גלי דעתיה דלא ניחא ליה למקני עד שיגיע לידו.

וז"ל תוס' הרא"ש, ואת"ה הך מילתא שמעינן לה ממתני' דלקמן [י]. ראה את המציאה וכו'. וי"ל דשאני התם דבנפילה ניחא ליה דליקני בראיה לא ניחא ליה דליקני, ומה"ט קאמר בגמ' [שם] דאין קונות לו ד' אמותיו אע"ג דבעלמא קונות, משום דלא ניחא ליה למיקני בד' אמות אלא בנפילה, [א"ה, לכאן דלא כמו שפי' הנימוק"י שם דכין דד' אמות תקנת חכמים היא, שומעין לו, כאומר אי אפשרי בתקנת חכמים. או שמא ס"ל להרא"ש דאפי' אי ראה קני, אינו אלא תקנת חכמים כי התם]. ומיהו באיך בבא לא שייך לתרץ כן, דקתני לעיל מינה [ט:]: היה רכוב ע"ג בהמה וכו', ולא מסתבר למימור משום דבנפילה בידו ניחא ליה למקני מדקאמר תנה לי, דמשום שלא יצטרך לירד מן הבהמה אמר תנה לי. [ול' הרמב"ן, וכי יניחהו שם וילך לו].

וי"ל דאי מהתם הו"א דהאי דלא קני בראיה משום דלא אמר תקני לי ראייתי, ואפי' אי בד' אמות קני בלא אמירה, היינו משום דד' אמות קנו מטעם חצר. ועוד י"ל דאורחיה דתנא לאשמועינן ע"י רמז אע"ג דכבר שמעינן להא מילתא ממשנה אחרת כדאשכחן וכו'.

ב. בתוד"ה דבראיה. והא דאמרין וכו' הבטה בהפקר קני וכו'.

והרמב"ן כ' ז"ל, לא קשיא, דהתם הבטה של שומר, כגון שומר שדה של הפקר או תבן וקש, והואיל ודבר טורח הוא ועל ידו נשמר קני. [ושומרי ספיחי שביעית דתני נמי התם, פ' בתוס' ר"ד כן שהן שומרין אותם מן הבהמות והחיות שלא יאכלו אותם ומעוברי דרכים. ולמקצת רבנותא שהביא שם שפי' דרק מודיעין לבני אדם שהוא לצורך העומר והן פורשין מאליהם, צ"ל דאף זה עדיף מראיה בעלמא. ויל"ע].

ב. משום דמורי ואמר חבראי דמי קיהיב וכו'.

כ' הרש"ש, לכאן שפת יתר הוא, ולא הול"ל אלא אנא דמי קיהיבנא, כדאמר לקמן [ה:], [ולא ניח"ל לפרש דה"ק, אע"ג דיהיב חבראי דמי, לא יפסיד במה שאני נוטל הטלית, כיון דאנא נמי יהיבנא דמי ויחזיר לו המוכר מעותיו, אבל לקמן [ה:]: הא ליכא לוקח אחר דיהיב דמי, אלא כלפי הפסד המוכר קאמר דמי קאי יהיבנא]. ונ"ל דבא לומר הואיל הואיל דלא ארגו בעצמו דליהוי שייך לומר אדם רוצה בקב שלו מט' קבין של חבריו כדלקמן [לח:], וכן לא בא לידו מאבותיו דליהוי שייך ביה שבח בית אביו כבכתובות [עט:], אלא בדמי אתא לידה, ליזיל ליטרח ליזבן.

ב. ולא ידענא מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כרחיה.

כ' המהרצ"ח, הלשון אינו מדוקדק, דהרי אף בלקח בעל כרחיה, מ"מ תלויה וזבין זביניה זביני [ב"ב מז:]. שו"ר בהגהות מרדכי שהתעורר בזה וכו'. וז"ל הגהמ"ר [סי' תי"ז], תימה והא אמרינן פ' חזקת הבתים תלויה וזבין זביניה זביני, משמע אפי' בעל כרחו קנה. וי"ל דהתם שדחק אותו עד שאמר רוצה אני. [א"ה, עיי' ל' ר"ח שכו', ונתן לי אחד הדמים והא' השליך המעות לפני ולקחו הטלית, עכ"ל, וא"כ לא דמי להיחא דתלויה וזבין דע"י שמתרצה ניצול מתליה או מיסורין, ואפי' נימא דאיכא הכא אונס גמור כי התם, יש לדון עוד, דכיון דאף כשלא יתרצה לזה יקבל הדמים מחבירו, אולי כלפי אונסא שאנסו זה, הוי כתלויה ויהיב בלא דמי, דלכו"ע לא קנה].

ב. כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא.

כ' בחי' הריטב"א החדשים וז"ל, פירש"י ז"ל להכי נקט שבועת שוא, דקיי"ל כל הנשבע לשנות את הידוע לאדם הוא שבועת שוא. פ"י דתלתא גווני שבועת שוא איכא, האחד הנשבע לשנות את הידוע, והשני נשבע על הדבר שהוא ידוע ומפורסם לכל, כדאמרין בירושלמי [שבועות פ"ג ה"ח] אהן דאשתבע על תרין דאינון תרין לוקה משום שבועת שוא, והשלישי מי שנשבע שבועה שאינה חלה עליו או שא"א לו לקיימה, והכא נשבע לשנות את הידוע, דהא ידוע לכל אדם דאחד מהם נשבע לשקר. פירוש לפירושו, כי כשתצטרף שבועת שניהם ביחד, יש כאן שבועת שוא,

וכדקתני לישנא דאלו ואלו באין לידי שבועת שוא, ומיהו אין כאן נשבע לשוא, אלא האחד נשבע באמת וחבירו לשקר. והנכון דשבועת שוא לאו דוקא, דשבועת שקר קאמר.

ב. הכא איכא למימר דליכא שבועת שוא, אימור דתרוייהו בהדי הדדי אגב הוה.

כ' בחי' המייוחסים להריטב"א, במקח וממכר נמי ליכא שבועת שוא, דאפשר נמי דלשניהם נתרצה, ומוכר אינו נאמן לומר דלאחד מהם נתרצה, דכיון דאינו נאמן לומר להאי מדעתיה ולהאי בעל כרחיה משום דשקל זוזי מתרוייהו, אף אינו נאמן לומר מאחד מדעתיה ומאחד בעל כרחיה, אלא אמרינן דלשניהם נתרצה. א"נ באמר כל הקודם ונותן דמים יקנה, והם זרקו לו בבת אחת, דבהדי הדדי קנאוהו. [א"ה, יל"ע אי תליא בפלוגתא אם אפשר לצמצם, או דילמא כל שבלשון בנ"א מיקרי בבת אחת נתקיים תנאו בתרוייהו ויזכו שניהם]. ואפשר נמי דאפי' היכא דשנ דמקח הוה בענין דליכא למימר דאיכא [הודאה] [הוראה], אפי' משבעין להו אליבא דבן ננס, משום דאפשר דחזר חד וקנה מחצה מחבירו, וכיון שכן ליכא שבועת שוא, אע"פ שלפי טענתן איכא שבועת שוא, דעד כאן לא קאמר בן ננס אלא היכא דודאי איכא שבועת שוא, אבל כל היכא דאפשר דתרוייהו הוא לא אמר.

ב. אימור תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה.

כ' בתוס' הרא"ש, וסיפא נמי דקתני זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע, אפשר דבשעה שהגביהה נטל שלשה חלקים בידו, דאע"ג דבהגבהה לא קני עד שיגביה כל הטלית, מ"מ מה שתפס בידו קני, דכמאן דפסיק דמי כדאמרין לקמן [ז:]. [וכ"כ הפני' לתרץ מסברא דנפשיה, ומדמי לה לתפוס במוסרה דזכה במה שתפוס בידו כדלקמן [ט:]]. ויעו"ש שכ' דלשיטת תוס' ודעימיה, יל"פ דאיידי סיפא בזה אומר אני ארגתיה, דאפשר שזה ארג ג' חלקים וזה רביע]. א"נ אותו שנוטל רביע נתכון לקנות רביע לעצמו והשאר לצורך חבריו למ"ד המגביה מציאה לחבירו קנה חבריו. [א"ה, לפי מש"כ רש"י דאימור תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה היינו דכל אחד סבור שהגביה תחילה, אולי י"ל דכל שטועה וסבור כדבריו, ליכא כ"כ חומר שבועת שוא כעין לבך אנסך דאמר רב לרב אמי ורב אסי בשבועות [כו:], ולא תליא במה דאפשר דקושטא משתבע בלבד, אלא אפי' אם הוא טועה, לא אמר בן ננס, וא"כ אף בסיפא י"ל דהאומר חציה סבור שהגביהו יחד, והאומר כולה סבור שהגביה תחילה ובכה"ג מודה בן ננס. וארווחנא דאולי משום סיפא הוצרך רש"י להוסיף הך דכל אחד סבור וכו', דנתקשה בזה המהר"ם שיי"ף. יעו"ש].

ב. ואלא מאי רבנן, הא אמרי הממע"ה.

ופיר"ח אמאי נשבעין. וז"ל הרשב"א [לקמן בד"ה האי מאי], דקס"ד דמקשה דמתני' נמי מאי דתפסי האי דידיה ומאי דתפסי האי דידיה הוא, וכאלו נחלקה כבר וכל אחד מוחזק ועומד במחציתו, ונמצא כל אחד בא להוציא מחבירו אותה המחצית שתחת ידו, וכיון שכן, זה צריך להביא ראיה במה שביד חברו, ועד שלא הביא ראיה, אין חברו חייב לתת לו כלום, ועסק שבועה אין כאן כלל, וכן השני במה שביד חברו, ועיקר קושיתו ג"כ לרבנן מחמת השבועה היא ולא משום דקתני בה יחלוקו. ופריק א"ב רבנן היא, התם דלא תפסי תרוייהו אלא כולה ביד האחד לגמרי הו"ל אידך המוציא מחבירו ועליו הראיה, אבל כאן תרוייהו תפסי ואיננה מוחלקת ועדיין מתעצמין בה, זה אומר כולה שלי ובחזקתי וזה אומר כולה שלי ובחזקתי, הילכך יחלוקו ובשבועה.

וז"ל חי' המייוחסים להריטב"א, יש לפרש דהכי קא מקשה, מתני' נמי דלא כרבנן, דמתני' קתני יחלוקו ורבנן אמרו הממע"ה, ואע"ג דלא שייך במתני' המוציא מחבירו דהא בחזקת שני היא, קס"ד דמקשה דרבנן לא עבדי מידי אלא בראיה, והיכא דלא שייך למימר הכי לא עבדינן ביה מידי. ופרקינן האי מאי א"ב רבנן התם דלא תפסי בה תרוייהו אלא שהיה בחזקת אחד מהם, אמרי רבנן הממע"ה, אבל הכא דתרוייהו תפסי בה ובחזקת שניהם היא וליכא מוציא, אמרו רבנן פליגי בשבועה. א"נ אפשר לפרש, דאליבא דרבנן לא קשיא ליה דינא דחלוקה, אלא אמאי בשבועה וכו' [וכמש"כ הרשב"א].

ב: התם דלא תפסי תרוייהו אמרו רבנן הממע"ה.

כ' בתוס' הרא"ש, משמע הא תפסי תרוייהו מהניא תפיסה, ולא מוקמינן בחזקת מרא קמא ופליגי. וא"א לומר כן, דהיכא דטוען שמא כי האי פלוגתא דסומכוס ורבנן, לא מהניא תפיסה להוציא מחזקת מרא קמא מספק, כדאיתא בפ' בית כור [ב"ב קב: גבי מילתא דשמואל [דמספק"ל בלשון השכירות חודש העיבור למי] דבא בתחילת החודש, ואמר ר"נ קרקע בחזקת בעליה עומדת ואפי' בא בסוף החודש כולו למשכיר, ואע"ג דתפיס שוכר לא מהניא תפיסתו מספק, ולקמן בפירקין [ו: נמי אמרינן גבי ספק בכור אם תקפו כהן מוציאין אותו מידו. והא דפריך בפ' השואל [ק.] וליחזי ברשותא דמאן קיימא וליהוי אידך הממע"ה, גבי המחליף פרה בחמור וילדה, היינו משום דקסבר דהיא משנה איירי בריא ובריא דמוכח התם. ונראה דהא דקאמר דלא תפסי תרוייהו, לאו משום דאי תפסי דמהניא תפיסה לאפוקי מחזקת מרא קמא, אלא ה"פ דלא אתו לקמן לדינא מכח תפיסה, אלא המוכר בא מכח חזקת מרא קמא והלוקח בא מכח ספק הנולד, ולא הזכיר תפיסה כל עיקר אלא אגב מציאה דבעינן למימור דאתו מכח תפיסה.

ב: ברש"י ד"ה דמי קא יהיבנא. דמים אני רוצה ליתן.

וביאר בהגהות מים חיים להפ"ח, דלפי מאי דס"ד למקשה מפרש כן, אבל לפי האמת פירושו דמים נתתי, ובזה מתורץ מה שלא פירש"י נמי אדמי קא יהיב הכי. עכ"ל. ובתוס' הרא"ש הביא דברי רש"י וכו' ע"ז, אע"ג דמסקינן דנקיט זוזי מתרוייהו מ"מ תחלת הוראתו כך היתה, שכבר נתן חבירו המעות. וז"ל המהר"ם שיי"ף, ר"ל מעיקרא לכך תפיס שלא במשפט, שחשב ומורי היתר חבירי דמי קיהיב ואני נמי איזיל ואתן הדמים למוכר ואימא אני לקחתיו. או להו"א של המקשן דנקט זוזי מחד, מורי היתירא, אתן הדמים ללוקח ביני לבין עצמו.

ב: בתוד"ה ולחזי. אותו שהמוכר מסייעו יפטר משבועה, ואידך ישבע שבועה דאורייתא.

וז"ל בעה"מ, הכי פירושא וכו' מהימן כעד אחד, וי"ל במקום דאיכא שבועה דאורייתא לא תיקון רבנן שבועה תקנת חכמים במשנתנו וכו', אף כאן אילו היה ע"א, מי שהיה העד כנגדו היה נשבע שבועה דאורייתא ונוטל מחצה ומי שהעד עמו נוטל מחצה. והרמב"ן במלחמות כ' ע"ז,

דנראה מדבריו דאפי' שבועה דאורייתא כגון מודה במקצת או שבועת השומרים פוטר ע"א, וזה דבר שאי אפשר, דלא אשכחן ע"א קם אלא לחייב שבועה אבל לא לפטור. ועיין ברא"ש [סי' ג'] שכ' בשם מהר"ם מרוטנבורק ז"ל ראייה לדברי ר"ת [דעד המסייע פוטר משבועה], מדדרישין בשבועות [מ]. לכל עוון ולכל חטאת הוא דאין קם, אבל קם לענין שבועה, דלא מיעטיה קרא בין לחיוב שבועה בין ליפטר מן השבועה. [ול' הנימוק"י, ולא מוכח קרא טפי שיהא קם לחייבו שבועה מלפוטרו משבועה]. [ולכאו' טעמא דהרמב"ן, דגופיה דקרא בחיובא איירי כדכתיב לכל עוון ולכל חטאת, וה"נ משמעותא דקם הוא לשבועה], ועוד ק"ו הוא, ומה כשהעד מסייע למי שאין מוחזק זוקק את המוחזק לישבע, כשהעד מסייע למוחזק כ"ש שיפטרנו וכו'. עכ"ל הרא"ש.

[ועיין ברש"ש שכ', ולענ"ד ראייה דע"א פוטר משבועת השומרים, מהא דכתיב בפרשת שומר שכר "אין רואה שבועת ה' תהיה בן שניהם", ודרשינן בסוף האומנין [פג]. הא יש רואה יביא ראייה ויפטר, ומשמע אפי' חד, כדדרשינן בשלהי סוטה [מז]: לא נודע מי הכהו, הא נודע וכו' אפי' אחד וכו'. אך שם דרשינן אפי' עבד ושפחה, וא"כ הכא נמי, וזה לא שמענו, והפוסקים לא למדוהו אלא מהא דע"א מחייבו שבועה, והתם עד כשר דוקא].

והרמב"ן נקט בש"י ר"ת דדוקא משבועה דמתני' פוטר עד המסייע, וז"ל, וטעמיה משום דשבועה דמתני' משום חשדא היא דשלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו כדר' יוחנן, והאי כיון דמסייע ליה ע"א, רגלים לדבר דלא משקר, ואידך חשיד ואיהו לא חשיד. [א"ה, לפ"ז לכאו' היכא דאיכא עד לזה ועד לזה, הדרינן לדינא דמתני', ועיין ברש"ש אסיפא דמתני' או שיש להם עדים, הו"ד שם].

ובחי' המיוחסים לריטב"א כ' בשם בעה"מ וז"ל, הו"ל ע"א דמתחייב שבועת התורה על פיו, וכיון שיש לאחד מהם מסייע עד שחבירו מתחייב שבועה מדאורייתא, אינו כראוי שישבע הוא על חלקו מתקנת חכמים. [ולכאו' כוונתו דע"י העד ריע טענתיה דשכנגדו, דהא בלא שבועה לא מהימן, ואיך יתחייב זה שבועה מתקנת חכמים מכח טענה גרועה כזו]. ועיין בהשגת הראב"ד ע"ד בעה"מ שכ' בתוד"ה וז"ל, אמרינן בתר דאישתבע שבועה דאורייתא אלימא ליה טענתיה וכו', וה"נ מי שהעד כנגדו, כיון שצריך שבועה דאורייתא נתחזקה טענתו ונחלשה טענת האחר, ואם ירצה ליטול כ"ש שצריך שבועה דרבנן.